

РОМАНСЬКІ, ГЕРМАНСЬКІ ТА ІНШІ МОВИ

Блискавка П.І.

студентка,

Научний керівник: Лужаниця О.І.

кандидат філологічних наук, доцент,

Запорізький національний університет

ЕМОЦІЙНО-ОЦІНОЧНИЙ ПОРТРЕТ ДІАЛЕКТНОСІЇВ (НА МАТЕРІАЛІ ПРИКМЕТНИКІВ ДІАЛЕКТІВ ГРАФСТВ ЕССЕКС, САССЕКС І КЕНТ)

За попередніми дослідженнями [1, с. 75] прикметники (ад'єктиви) вважаються джерелом національно-культурної інформації, за їх допомогою можна глибше зрозуміти не лише культуру народу, але й специфіку його мислення та світогляд, саме через них зв'язок мови і культури проявляється найбільш тісно і яскраво. Ад'єктиви, що позначають ознаку предмета як ніякі інші частини мови вербалізують емоції та найточніше передають оцінку мовця дійсності.

За останні роки ад'єктиви досліджуються з різних сторін, зокрема розглядаються їх особливості, окремі семантичні групи, полісемія, антонімія, особливості словотвору (Д.В. Рязанцева, О.В. Зайченко, А.Ф. Андрусь, Д.М. Купленик). Однак, на тлі такого всебічного опису, недостатніми залишаються дослідження прикметників у лінгвокультурологічному аспекті, особливо на матеріалі малих соціо-територіальних груп, до яких належать і діалектні співтовариства. Актуальність даного дослідження обумовлена також загостренням інтересу до емоційно-оцінної категорії в сучасній лінгвістиці, до проблеми її мовної реалізації та розуміння її сутності.

Метою дослідження є аналіз ад'єктивів діалектів графств Ессекс, Сассекс та Кент з емоційно-оціночного аспекту. Матеріалом дослідження слугували діалектні словники ХІХ століття [2; 3; 4].

В результаті суцільної вибірки було виокремлено 278 лексичних одиниць з трьох діалектів (78 з Сассексу, 67 з Ессексу, 133 з Кенту), які за емоційно-оціночною ознакою було поділено на три підгрупи: позитивні (74), негативні (185) та нейтральні (19).

Найчисельнішою групою ад'єктивів виступають прикметники з негативною конотацією – 185, серед них найбільшу кількість прикладів було відібрано в діалекті графства Кент (92). За результатом семантичного аналізу виявлено, що мешканці графства у цілому ледачі, тому дуже жадібні та бідні, вони непривітні один до одного та нахабні: *anointed* – морочливий, *arbitry*, *chavish*, *crupish*, *feasy*, *frail* – жадібний, *bestid* – бідний, *bleat*, *bligh* – похмурий, *bruff*, *cross*, *jockey*, *rasty*, *rough*, *rudy*, *unlevel* – зрубий, *bythy*, *crummy*,

fenny, gammy, grabby, grubby, yaugh – брудний, *chuck-headed, dead alive, duntly, simple* – дурний, *coarse* – поганий, *contrairy* – неприємний, *cript* – пригнічений, *disguised* – н'яний, *lingy* – ледачий, *lompy* – незграбний, *mad, rusty, sartin, scaddle, tatty, vigilous* – розлючений, *misheevious* – шкідливий, *rapid, tedious, hasty* – жорстокий, *raw* – злий, *sacreful* – жахливий, *shagged* – втомлений, *spalt* – нахабний, *uncous* – похмурий, *timbersome* – виснажений, *timmy* – примхливий та інші.

Вибірка з діалекту Сассекс містить 59 одиниць, їх аналіз створює портрет змучених, злих людей, складне життя яких змушує прибігати до пияцтва, бути грубими, розлюченими та дратівливими: *abuseful* – образливий, *abusefully*, *afear'd* – наляканий, *ampery, windshaken* – слабкий, *beazled* – змучений, *bethered* – безсилий, *chuff* – грубий, *cranky, curious, fresh, tight* – н'яний, *cuss, skrow* – сварливий, *dubersome* – сумнівний, *ernful* – сумний, *sudy, glut* – похмурий, *grabby, grom, slabby, slomtaky, stocky* – брудний, *gridgen, near* – скупий, *lapsy* – ледачий, *lean* – збитковий, *lear* – голодний, *wapsey, mad, rough, snuffy, tetsy, tiffy* – розлючений, *radical* – виснажливий, *rudy* – грубий, *stalled* – стомлений, *urpish* – дратівливий та інші.

У діалекті графства Ессекс було виокремлено 34 прикметника. Семантичний аналіз цієї групи свідчить про те, що більшість населення представлено нахабами та скнарами, дратівливими, сварливими та злими людьми: *arbitrary, hainish* – неприємний, *bewly, coxall, shanny, doull, noteless* – дурний, *coarse* – грубий, *dumb-saucy* – нахабний, *maggoty, ryled, tetchy, terrified* – дратівливий, *mauled, wanked* – змучений, *mingy* – скупий, *pinty, snaisty, stingy, ruinty* – сварливий, *unhonest* – нечесний, *aukard* – незграбний, *banju* – похмурий, *haumty, molloncholy* – засмучений, *precious* – незвичайний (іронічно), *shaky* – слабкий та інші.

Слід зазначити наявність розвиненого явища синонімії у групах слів з негативною конотацією. Так, слово «дурний» має 6 синонімів в сассекському діалекті (*chuckle-headed, dead alive, footy, half-baptized, simple, stupe*), в ессекському – 5 (*bewly, coxall, shanny, doull, noteless*), 4 у кентському (*chuck-headed, dead alive, duntly, simple*). Лексема «брудний» налічує 5 синонімів в сассекському (*grabby, grom, slabby, slomtaky, stocky*), 2 в ессекському (*flackety, darty*) та 7 в кентському діалектах (*bythy, crumty, fenny, gammy, grabby, grubby, yaugh*). Слово «розлючений» в сассекському діалекті представлено 6 синонімами – (*wapsey, mad, rough, snuffy, tetsy, tiffy*), ессекському – 7 (*maggoty, ryled, tetchy, terrified, misbeholding, queer, mad*) та кентському – 6 (*mad, rusty, sartin, scaddle, tatty, vigilous*). Лексема «н'яний» має 5 спільних синонімів у кожному діалекті (*cranky, curious, fresh, tight, disguised*). В діалекті графства Кент слово «жадібний» налічує 5 синонімів (*arbitry, chavish, cruppish, feasy, frail*), а «грубий» – 7 (*bruff, cross, jockey, rasty, rough, rudy, unlevel*). Це підтверджує той факт, що у діалектах ад'єктиви з негативною емоційною забарвленістю домінують.

Найбільша кількість ад'єктивів з позитивною конотацією виявлена у діалекті графства Кент – 34 одиниці; їх аналіз представляє діалектоносіїв як

доброзичливих та енергійних людей, які люблять спілкуватися та веселитися: *agreeable* – *поступливий*, *bettermy*, *reeming* – *чудовий*, *brent* – *крутий*, *brief* – *багатий*, *bruss* – *гордий*, *crank* – *веселий*, *flue* – *делікатний*, *gurt* – *значний*, *happy* – *ho* – *apropos* – *пасуючий*, *hover*, *sheer* – *яскравий*, *jawsy* – *говіркий*, *jokesy* – *кумедний*, *lief* – *задоволений*, *lishy*, *lissom*, *lither* – *піддатливий*, *milch* – *сердечний*, *quiddy* – *жвавий*, *spry* – *здоровий*, *wacker* – *активний*, *witty* – *майстерний* та інші.

Діалект графства Ессекс має 23 одиниці, які створюють позитивний емоційно-оціночний портрет діалектоносія, вони описують мешканців графства як енергійних, кмітливих та сильних людей: *jonnock* – *чесний*, *like* – *правдоподібний*, *nicely* – *здоровий*, *wonderful*, *proper*, *foine* – *чудовий*, *thaxted*, *witty*, *sarry* – *розумний*, *curous* – *цікавий*, *ginnick* – *досконалий*, *gole* – *видатний*, *tuggy* – *веселий*, *stron* – *сильний*, *upright* – *незалежний*, *wentersome* – *безстрашний*, *youn* – *молодий* та інші.

В діалекті графства Сассекс група прикметників з позитивною оцінкою представлена 17 лексичними одиницями; вони відображають носіїв діалекту як веселих, доброзичливих людей, приємних у спілкуванні та освічених: *agreeable* – *поступливий*, *bettermost* – *чудовий*, *brave* – *процвітаючий*, *choise* – *акуратний*, *deedy*, *gumptious* – *розумний*, *fittinh* – *правильний*, *gansing-gay* – *веселий*, *grig* – *радісний*, *knowledgeable* – *добре освічений*, *quick* – *живий*, *suient* – *приємний* та інші.

Найменш представленою є група з нейтральною оцінкою. В діалекті графства Сассекс було знайдено лише 2 лексичні одиниці: *dubby* – *короткий*, *flit* – *тонкий*; в ессекському діалекті 10: *doddy*, *tiddy*, *liddle* – *крихітний*, *маленький*, *carlly* – *кучерявий*, *clunchy* – *тонкий*, *oad*, *ol* – *старий*, *shote* – *короткий*, *vite* – *білий*, *yallar* – *жовтий*; в кентському – 7: *blousing* – *червоний*, *brave* – *великий*, *innocent* – *маленький*, *raddy* – *застарілий*, *gance*, *gause*, *hagged* – *тонкий*. За своєю семантикою ця група описує зовнішність людей нейтрально, передаючи лише фактичну інформацію.

За результатом дослідження можна зробити висновок, що у цілому, лексичні одиниці, які мають позитивні характеристики, зустрічаються досить рідко (74) у порівнянні з негативними (185). Носії діалектів графства Сассекс, Ессекс та Кент об'єднані сильним почуттям злості, яке варіюється за емоційною забарвленістю: вони розлючені, обурені, дратівливі, сварливі та грубі, що є результатом безробіття, заздрості та напружених відносин. Невеликі відмінності мають носії діалекту Ессекс, аналіз семантики слів виявив, що вони змушені працювати: *shagged* – *втомлений*, *timbersome* – *виснажений та інші*. Менша частина ад'єктивів вказує на те, що населення доброзичливе, прагне активно працювати, цінує людські відносини та їм характерно проявлення таких емоцій як радість, захоплення та задоволення. Ця подібність між діалектами, пояснюється територіальною близькістю графств та реаліями тогочасної Великої Британії.

Список використаних джерел:

1. Субботина Н.С. Прилагательное в аспекте лингвокультурологии / Н.С. Субботина // Актуальные проблемы гуманитарных и естественных наук. – 2015. – №2. – С. 74-77.
2. Charnock R.S. A Glossary of the Essex Dialect / Richard Stephen Charnock. – London : Trübner & Co., 1880. – 91 p.
3. Gepp E. A Contribution to an Essex Dialect Dictionary / Edward Gepp. – London : George Routledge & Sons, 1891. – 102 p.
4. Parish W. D. A Dictionary of the Kentish Dialect and Provincialisms in Use in the Country of Kent / W. D. Parish, W. F. Shaw. – Lewes : Farncombe & Co., 1888. – 248 p.
5. Parish W. D. A Dictionary of the Sussex Dialect / W. D. Parish. – Lewes : Farncombe & Co., 1875. – 177 p.

Вільховченко Н.П.

кандидат філологічних наук, доцент,
Національний університет «Львівська політехніка»

СЛОВТВІРНІ ГНІЗДА КВАЗІСПЕЦІАЛЬНОЇ ЛЕКСИКИ В АНГЛОМОВНОМУ НАУКОВО-ФАНТАСТИЧНОМУ ТЕКСТІ

Швидкий розвиток науки і техніки сучасного світу відображається у художніх творах, передусім у науковій фантастиці, що сприяє появі новотворів, які приваблюють увагу сучасних лінгвістів. У цьому контексті важливим є аналіз функціонування квазіспеціальної лексики, створеної автором, у науково-фантастичному тексті.

Квазіспеціальну лексику розглядаємо як особливу частину спеціального лексикону наукової фантастики, який реалізує основні характерні ознаки наукової фантастики (художність, фантастичність та художню імітацію науковості) [1]. Зазначимо, що здебільшого одиниці квазіспеціальної лексики мають у мовній системі словотвірну аналогію, тобто в структурному та семантичному плані імітують певний словотвірний зразок.

Дослідження засвідчило, що іноді письменники від однієї основи квазіспеціальної лексики можуть утворювати словотвірне гніздо (сукупність спільнокореневих слів, упорядкованих за їхнім походженням). Як зазначає Т. Г. Юрченко, компоненти словотвірних гнізд які належать до одного або різних граматичних класів, зберігають спільний семантичний «ген» кореневої морфеми [3, с. 10]. Виявлено, що у науково-фантастичному тексті вихідна основа слова може бути як існуючою у мові, так і вигаданою автором. Причому словотвірні гнізда квазіспеціальної лексики зазвичай містять по 2–3 слова. Наприклад: *Blerontin* [9] → *Blerontian*; *Nirii* [10] → *Niriian*; *Delas* [12] → *Delassian*, *Straum* → *Straumer*, де *Blerontin*, *Nirii*, *Delas*, *Straum* – назви планет, а *Blerontian*, *Niriian*, *Delassian*, *Straumer* – мешканці даних планет; *bolo* → *anti-bolo* [13], *bistromathics* [4] (потужна обчислювальна сила) → *bistromathic* → *bistromath* (назва космічного човна). Одні словотвірні